

Omgaan met verschillen

Handreiking J/M

De verschillen tussen jongens en meisjes zijn niet zo duidelijk als vaak wordt verondersteld. Ze hebben in elk geval niets te maken met cognitieve competenties. Maar ze bestaan wel! Ze hebben echter vooral te maken met werkhouding en sociaal gedrag. Als je je als docent bewust bent van deze verschillen tussen jongens- en meisjesgedrag, kun je daar in de lessen rekening mee proberen te houden. De Handreiking J/M helpt daarbij.

De Handreiking J/M, ontwikkeld door SLO, is bedoeld om scholen en leraren handvatten te geven om beter in te kunnen spelen op de verschillen tussen jongens en meisjes. Of misschien beter: op de verschillen tussen jongensgedrag en meisjesgedrag. Want, zo stelt SLO-projectmedewerker Marieke ten Voorde, de scheidslijn tussen jongens- en meisjesgedrag is lang niet altijd dezelfde als die tussen jongens en meisjes: "Het gevaar ligt dan ook op de loer dat er snel wordt gegeneraliseerd. Jongens zijn sneller afgeleid, kunnen zich moeilijker concentreren, werken minder planmatig en zijn fysieker ingesteld dan meisjes. Dat is wel vaak zo, maar lang niet altijd. Niet alle jongens en meisjes zijn hetzelfde. Er zijn jongensachtige jongens en meisjesachtige meisjes, maar ook jongensachtige meisjes en meisjesachtige jongens. We praten dan ook liever over verschillen tussen leerlingen, dan specifiek tussen jongens en meisjes. Deze handreiking helpt bij het inspelen op die verschillen. Zij is niet bedoeld om de verschillen tussen jongens en meisjes kleiner te maken."

Meisjes doen het beter

Hoe dan ook, de statistieken tonen aan dat meisjes het beter doen dan jongens. Minder schooluitval, minder zittenblijvers en gemiddeld hogere cijfers. Jongens eindigen vaker op een lager niveau dan waarop ze zijn binnengekomen. Op het vwo zitten meer meisjes dan jongens. Toch is het volgens SLO'er Annette Thijs, ook betrokken bij het tot stand komen van de handreiking, geen kwestie van verstand: "Het gaat dus niet om cognitieve verschillen. Hooguit dat jongens misschien wat beter zijn in exacte vakken en dat meisjes zich meer op hun gemak voelen bij de talen. Onderzoeken wijzen wél uit dat er verschil is in werkhouding en sociaal gedrag. Dat heeft te maken met een andere motivatie voor school. Het is voor jongens minder vanzelfsprekend om voor school gemotiveerd te zijn, om te willen werken voor een hoog cijfer. Ook zie je verschil in metacognitieve vaardigheden, zoals samenwerken, organiseren en plannen. Op die punten vragen jongens om een iets andere begeleiding dan meisjes."

Onderzoek

Voor het ministerie van OCW was het minder gunstige verloop van de schoolloopbaan van jongens aanleiding om APS en het Kohnstamm Instituut onderzoek te laten doen naar hoe scholen omgaan met de verschillen tussen jongens en meisjes. De uitkomsten van deze onderzoeken vormden de basis voor een serie concrete aanbevelingen, in de vorm van de beknopte Handreiking J/M. Deze is te vinden op handreikingjongensmeisjes.slo.nl. Ten Voorde: "Opvallend is dat geen van de onderzochte scholen

speciaal beleid heeft ten aanzien van de verschillen tussen jongens en meisjes. Wél hebben deze scholen beleid wat betreft het omgaan met verschillen in het algemeen. Bijvoorbeeld: probeer in te spelen op de interesses van leerlingen. Zorg voor variatie in de lesaanpak. Streef naar differentiatie. Daaronder valt ook aandacht voor de typisch jongensachtige of meisjesachtige karakteristieken van de individuele leerling."

Uit de Handreiking J/M

Bij een enkel vak of bij een specifiek onderwerp kan het nuttig zijn om aparte jongens- en meisjesgroepen te hebben, maar over het algemeen verdient een gemengde samenstelling naar sekse de voorkeur. In specifieke jongens- of meisjesgroepen (bijvoorbeeld in techniekklassen of in zorg-welzijnklassen) versterkt het gedrag van de sekse zichzelf en dat is niet gunstig voor het leerklimaat. Jongens en meisjes kunnen veel van elkaar leren. Jongens leren vaker op basis van *trial and error* of door abstract denken, meisjes leren in eerste instantie door instructies te lezen en feiten te onthouden. Jongens vervullen bij samenwerkend leren vaak een voortrekkersrol, maar als jongens denken een strategie te hebben gevonden om het vraagstuk op te lossen, denken ze dat ze klaar zijn en hebben ze moeite om nog over te gaan tot de uitvoering ervan. Jongens leren dan ook van meisjes om een opdracht af te ronden en zich aan de planning te houden en meisjes leren van jongens om de opdracht meer onderzoekend te benaderen. De leraar moet daar dan wel op sturen.

< Marieke ten Voorde

Docent

Hoe kun je er als docent voor zorgen dat leerlingen met wat meer jongensachtige karakteristieken, evenveel aan hun trekken komen als degenen die overwegend meisjesgedrag vertonen? De Handreiking J/M geeft onder de kop 'Rol van de docent' een aantal interessante suggesties. Marieke Ten Voorde: "Ervaren leraren zullen intuïtief al veel van deze good practices in hun dagelijkse lespraktijk toepassen. Het is goed dat ze zich hiervan bewust worden, zodat omgaan met verschillen, in dit geval tussen jongens- en meisjesgedrag, een structurele plek krijgt in hun didactisch handelen."

Uit de onderzoeken van APS en het Kohnstamm Instituut blijkt dat het helpt positief gedrag van jongens te benoemen en te bevestigen en zo weinig mogelijk te reageren op negatief gedrag. Als dat tóch nodig is, doe het dan op een positieve manier. Een van de bevraagde leraren: "Heb je een band met de 'boefjes' van de klas, dan is dat positief voor de sfeer. Ik geef aan wat ik waardeer in leerlingen, ik benoem het gewenste gedrag door een compliment, geen valse veer, vooral bij de boys. Complimenten geven en *to-the-point* zijn, zijn aspecten die heel goed bij jongens passen. Zij houden van enthousiasme."

Aansluiten

Om de leerinhoud voor jongens én meisjes aantrekkelijk te maken, moet je inspelen op hun interesses. Dit lijkt een open deur, erkent Thijs, maar in de praktijk komt er heel wat bij kijken: "Je moet inhoudelijk een breed aanbod hebben, met ruimte voor eigen keuzes van de leerlingen. Probeer aan te sluiten bij hun belevingswereld. Het motiveert met name jongens als je de wereld de school binnenhaalt. Denk aan excursies, authentieke praktijkopdrachten of onderwerpen uit de maatschappelijke actualiteit."

Actief

Hoe krijg je jongens zover dat ze een wat meer actieve rol spelen in de les? De Handreiking J/M biedt verschillende mogelijkheden. Varieer in je werkvormen en de wijze waarop je de stof aanbiedt. (Een docent in een van de onderzoeken: "Laat de leerlingen van de raamkant bijvoorbeeld leerlingen van de muurkant de stof uitleggen en zo nodig omgekeerd. Jongens worden daardoor gestimuleerd uit hun stopmodus te komen."). Bied voldoende ruimte voor fysieke beweging, want dat stimuleert jongens. En waar ze erg gevoelig voor zijn: competitie. Ten Voorde: "Jongens zijn gek op wedstrijden. Een van de leraren doet wel eens 'Ren-je-rot.' Dan leunt er geen jongen meer achterover in de bank. En geen meisje ook trouwens."

slo 12

Leren van elkaar

De SLO'ers vinden het niet juist om veel nadruk te leggen op wat jongens minder goed kunnen dan meisjes. Thijs: "Het is natuurlijk wel belangrijk om aan te sluiten bij wat jongens in vergelijking met meisjes minder goed kunnen, en daar verandering in te brengen, maar je moet ook kijken wat jongens wél goed kunnen, en daar meisjes weer van te laten profiteren. Kijk bijvoorbeeld naar samenwerken."

Uit de Handreiking J/M

Het werkt bij jongens vaak goed om bij een persoonlijk gesprek naast ze te gaan zitten. Oogcontact wordt niet altijd prettig gevonden. Door naast de leerling plaats te nemen, kan de leerling voor zich uitstaren en daardoor zijn gedachten beter onder woorden brengen.

Meisjes pakken zaken vaak gestructureerder aan dan jongens. Op zich prima, maar soms is het ook goed om wat meer te improviseren en een wat vrijere aanpak te kiezen. Dat kunnen meisjes dan weer van jongens leren. Als je als docent gewend bent aandacht te besteden aan verschillen tussen leerlingen, zul je ook met deze verschillen op de juiste manier weten om te gaan."